

forgyldte alter fra Lisbjerg, men om dem er der skrevet så meget, at det er vanskeligt for forfatteren at sige noget nyt. Det fortjener at fremhæves, at historikeren Hans Pedersen Horsens har sat sig et varigt minde 1598, da han skænkede Åby kirke en albertavle, der er overført til den nye kirke, der afløste den gamle.

Det er Kjeld de Fine Licht og Vibeke Michelsen, der har båret arbejdet ved de to hefter.

Helge Søgaard

Danmarks Kirker. Ribe Amt. 1. bd., 1.-2. hefte. Ved Elna Møller og Ebbe Nyborg. (Nationalmuseets Forlag, 1979). 144 s.

Med beskrivelsen af kirkerne i Ribe amt er værket slået ind på en ny udgivelsesmåde, så hvert hefte danner et afsluttet hele og kan sælges for sig, og samtidig er udgivelsen af Holbæks amts kirker begyndt efter samme mønster. Her skal kun de to indledende artikler om Ribe domkirke omtales, fordi de lige så meget beskæftiger sig med byens oprindelse som med kirkens.

De skriftlige kilder giver næsten intet om Ribes første tid, men Mogens Bencards energiske undersøgelser har vist, at den kan føres tilbage til 700-tallet, da der på åens nordside lå en boplads, hvor der har været drevet håndværk og vel også handel. Det vides ikke, hvor Ansgars kirke har ligget. Den blev bygget ca. 860, og skal man tro Roskilde-krøniken, er den blevet nedrevet under en hedensk reaktion, men atter genopført under kong Frode. Denne efterretning er dog så sen, at man har ret til at se bort fra den. Det samme gælder om Ribe Bispekrønikes meddelelse om, at den første biskop Liafdag blev begravet på domkirkens kirkegård og senere fik et

mere værdigt hvilested i selve kirken. Desværre er det 10. århundrede også arkæologisk for lidt kendt, til at det med sikkerhed kan siges, hvornår bebyggelsen syd for Ribe Å opstod, og det kan måske ikke udelukkes, at den første bispekirke har ligget nord for åen. Så meget kan dog siges, at ved domkapitlets oprettelse 1145 fandtes Sct. Peders kirke nord for åen og Sct. Clemens' syd for den, så allerede på denne tid må den sydlige bydel have været bebygget. Det er *Bodil Busk Laursen*, der har skrevet dette afsnit af artiklen, og hun har haft en vanskelig opgave, da de få kendsgerninger ikke giver grundlag for en sammenhængende skildring, og det er umuligt at tilvejebringe overensstemmelse mellem de skriftlige kilder og de arkæologiske resultater, men Ribes ældste historie er så vigtig også for hele landets, at dette bidrag ikke må overses.

Omkring domkirken måtte der uundgåeligt samle sig forskellige sagn, der får en kort omtale. Særlig det bekendte sagn om Kathoveddøren behandles, men Francis Becketts store afhandling om den i Jyske Samlinger omtales ikke.

Helge Søgaard

Roskildekrøniken. Den ældste Danmarkshistorie. Genfortalt af Lotte Fang. Illustreret af Erik Hjorth Nielsen. (Sesam, 1979).

Roskildekrøniken. Oversat og kommenteret af Michael H. Gelting. Illustrationer af Elisabeth Gorst-Rasmussen. (Wormianum, 1979).

Siden 1915 har Roskildekrøniken for to generationer af danske middelalderhistorikere stået som den væsentligste beretning fra det tolvte århundrede, den centrale kilde ikke blot til borger-

krigen fra 1131, men også til langvarige partisplittelser i det danske samfund, ja, til selve ærkebiskop Eskils politiske syn. Men i hele denne periode har danske historikere ikke haft andre oversættelser at arbejde med end Jørgen Olriks fra 1898, hvis sprog var romantisk antikiserende, og hvis noteapparat snart havde vist sig håbløst forældet. Først nu, hvor Roskildekrøniken er ved at undergå en ny omvurdering, kommer der i samme år to oversættelser, begge i tiltalende udstyr. Af disse er forlaget Sesams tekst dog nok mest tænkt som ledsagelse til Erik Hjorth Nielsens dramatisk mattede træsnit. Lotte Fangs »genfortælling« består i en sproglig revision af Olriks gamle oversættelse. I princippet er dette vel ikke ideelt, men resultatet er i sin art blevet udmærket (selv om man må undre sig over hendes sprogfornemmelse, når hun erstatter originalens dramatiske brug af historisk præsens med slappe nu-danske former: »Ve den dag, da Magnus blev dræbt, da Danmarks blomst blev knækket ...«).

Mens kunstkere selv kan afgøre, om de vil anskaffe Sesams Roskildekrønike, må Wormianums udgave betegnes som »bedste køb« for enhver historiker. Allerede den æstetiske tilrettelæggelse med Elisabeth Gorst-Rasmussens fine gengivelser af illuminationer fra det tolvte århundrede viser, at man her har taget parti: en trofast gengivelse af Roskildemandens tankeverden kan ikke også blive moderne. Michael H. Geltings nyoversættelse betjener sig af et næsten lige så gammel-dags ordvalg som Jørgen Olriks: man slipper for »munkesamlag«, men får til gengæld »Herrens kødvordelse«. Geltings sætningsbygning er dog ikke kluntet som Olriks, men friere, mere smidig klassisk dansk. Nye kildeuddrag til skolebrug bør absolut baseres på hans version.

Geltings store fortjeneste er dog hans kommentar: Fra at demonstrere indgående kendskab til grundteksten og fortrolighed med samtidens teologisk dominerede litteratur vider hans tolkning sig ud til en mesterlig skildring af det tidligtmiddelalderlige samfund. Her bliver moderne europæisk, og navnlig fransk, forskning applikeret på den hidtil så provinsielt opfattede Roskildekrønike. Weibull-generationsens anskuelse om krøniken som partiskrift bliver alvorligt modificeret. Geltings dybtborende analyse af Roskildekrøniken og dens samtid fremstår som en åndshistorisk og sociologisk syntese af en kvalitet, man ikke er forvænt med i dansk historieskrivning.

Man må håbe, at Wormianums initiativ vil få succes og blive gentaget: Der kunne nok tiltrænges nyudgaver af alle de middelalderlige helgenlegender og historieværker i moderne oversættelser med tidssvarende kommentarer – allerhelst i så udmærket form som her.

Rikke Malmros

Kurt Johannesson: *Saxo Grammaticus. Komposition och världsbild i Gesta Danorum*. Lychnos-Bibliotek 31. Studier och källskrifter utgivna av Lärdomshistoriska samfundet. (Almqvist & Wiksell, 1978).

Kurt Johannesson er lærdomshistoriker og behandler *Gesta Danorum*s komposition og verdensbillede ud fra en lærdomshistorisk synsvinkel. For de lærde før det nittende århundrede var latin et levende sprog, omend det for alle sine brugere var et fremmedsprog, hvis normer var fastlagt i augustæisk tid. Traditionen fra kejsertidens skolevæsen levede ubrudt videre i latinskolerne, indtil romantikken brød latinens herredømme (og herunder gav en ny klassiker-reception med hovedvægt på